

Klíma, dráma

Időnként úgy érzem, bolondnak néznek. Mániásnak, megszállottnak, paranoiásnak, akinek az agyára ment a túlzott aggodalom a minden zugában súlyosan szennyezett bolygó iránt. Tény, hogy meglehetősen sötét jövőképet látok, a szívem szorul az unokáimért és a világon minden gyerekért, mert szerintem rettenetes örökséget hagyunk rájuk. És talán a legaggasztóbb az egészben az az öntudatlanság, amivel az emberek nagy többsége a témát kezeli. Ha szóba hozom, mert fontosnak tartom, vagy elterelik, vagy kicsinyítik, vagy egyenesen lesöprik a kérdést az asztalról. A legjobb esetben azt mondják: bizony ez tényleg szörnyű, és aztán másról kezdenek beszélni, mint akik zavarba jöttek.

Pedig a baj nem a jövőről szól, már itt van, jelen, a fülünkbe harsognak a hírek, de alig halljuk meg őket. Szinte naponta értesülünk arról, hogy mennyivel olvadtak tovább északon a jégtablák, és saját testünkben tapasztaljuk, mennyire kifordult magából az időjárás. Kétnaponta más évszakra ébredünk, morgolódunk, bólogatunk az orvosepizológiai jelentésre, miszerint ez meggyötri az emberi szervezetet is, de tovább pocskoljuk a vizet, lazán kidobott ételmaradékkal növeljük a kezelhetetlen hulladékhalmozatot, figyelmen kívül hagyjuk az energiát, és még hosszan sorolhatnám mindennapi bűneinket.

De azért vannak próbálkozások, hogy ellene mondjunk a gonosznak, a további sopánkodás helyett most inkább ezekkel foglalkozunk.

Az idej londoni maratonon – ahol különben durván kicsúfolták a túlsúlyos és/vagy túl lassan futó résztvevőket; én ezt a gorombaságot és empátiahiányt a szellemi környezetszennyezésre jellemző tünetnek tekintem – PET-palackok helyett részben környezetbarát, ehető vízgömbökben osztották az ivóvizet. Ez igen jó hír, az algából készült kis tasakokba csak bele kell harapni, és szépen kiiható belőle a tiszta víz. Ha jól értettem, most és itt próbálták ki először a hosszú kísérletezés után született újítást; nagy előnye, hogy a tasak algából készült, ami bőségesen megújul a természetben, és egy hónap alatt teljesen lebomlik. Semmi szennyezés. Egy cég közösségi finanszírozással hozta össze, hogy a maratonon teszteljék az iható és ehető vízgömböket: a hosszútávfutóknak ugyanis sok vizet kell fogyasztaniuk, és nyomukban tekintélyes mennyiségű műanyag hulladék szokott maradni. A londoni maraton után általában bő kilencszázezer PET-palackot kell eltakarítani, de ezúttal csak hétszáz ezer maradt, a többi vizet az algából gyártott gömbök nyújtották.

Kétszáz ezerrel kevesebb, ez egyelőre szerény eredménynek látszik, de ígéretes! Nagyban folynak a kísérletek zöldség- és gyümölcs tároló hálók és tasakok gyártására. Éppen itt az ideje, az ember egy átlagos piaci bevásárlás után is mennyi nejlonzacskót kénytelen kidobni, még ha szelektíven, akkor is fölösleges az a sok plasztik. Több változatban is látható egy rövid ismeretterjesztő videó. Veszél egy kifizet, a boltban beteszik neked egy műanyag

zacskóba. Nemsokára kiveszed a kifit, két perc alatt megeszed. Eldobod a zacskót, és az kétszáz év, ha nem kétezer, mire lebomlik.

A méhpopuláció fogyatkozóban van, többek szerint a kihalás veszélye fenyegeti. Ez esetben az emberiség is kihal, mert beporzás híján nem lesz mit enni. Vagy legalábbis szörnyű élelmiszerválság alakul ki. Ezért aztán a katasztrófát megelőzendő több kutatás foglalkozik a drónméhek vagy másként mondva robotméhek előállításával. A Gazda blog számol be egy japán kutatóintézet munkájáról: mesterséges intelligenciával ellátott repülő robotok végzik a beporzást, testükön lószór és ragacsos anyag van. De még nem tökéletesek, bár liliomokat már sikeresen beporoztak. Mesterséges intelligenciájuknak sok mindent kell figyelembe venniük: mennyi időt töltsenek egy virágon, ott hogyan viselkedjenek, hány pollenszemcsét szállítsanak, milyen hőmérsékleten és páratartalomnál, a nap mely szakában végezzék a beporzást. A méhecskék mindezt maguktól tudják, az embernek meg diplomás munkatársakkal dolgozó kutatóintézetekre van szüksége, ha meg akarja szerezni ezt a tudást.

Hosszú ideig eszünkbe sem jutott, mennyit ártunk magunknak, tehát a természetnek ebben a nagy jódoigunkban. Például azzal is, hogy egyre többet és egyre messzebbre utazunk. Fapados társaságok invitálnak milliókat, hogy átrepüljük a fél Földet holmi csábító nyaralásért. És nemcsak mi utazunk, az a sok étel, ital is, amit kényelmesen és figyelmen kívül hagyva megveszünk, mintha csak a szomszéd kertben termett volna; de nem. Repülön érkezik, és a gép útközben ott fenn a levegőgömbben okádja ki magából a kerozint. Rengegetet. Voltaképpen csak egy csöppecskét kell belegondolni, és ámulhatunk, milyen abszurd és öngyilkos módon élünk.

72

A földi és légi közlekedés rettentő piszkítását megválthatják a hidrogén-meghajtású autók és repülőgépek – de csak majd, majd... mert egyelőre nagyon drága a technológia. A szakemberek húsz-harminc év türelmet kérnek, de ki tudja, van-e annyi időnk. Valószínűleg nincs. Nemrég látott napvilágot egy igencsak riasztó jelentés: a tudósok szerint tizenkét évünk van arra (tizenkettő!), hogy megállítsuk a mostani trendet, utána visszafordíthatatlanná válik a romlás. És jön a Mad Max.

Létezik nemzetközi Hidrogéntanács, néhány éve alapította tizenhárom vállalat, köztük a Mercedes, a BMW, a Toyota; becslésük szerint 2030-ban a közúti járműveknek legfőképpen két százaléka lesz hidrogénhajtású. A mérnököknek még sokat kell tökéletesíteniük ezeken az autókon, amelyeknek nemcsak az ára lesz igen magas, de a szervizelés és a hidrogén tárolása sem lesz olcsó. (A tankolás helyét hidrogénkútnak fogják hívni?)

Meg hát az ördög tudja, összejön-e ez a terv. És egyáltalán, mennyire komoly. Csak egy kicsit próbálok utánanézni a témának, és máris azt hiszem, alaposan átvernek, mert beleakadok egy csomó vízmeghajtású csúfolódásba, illetve teljesen komolytalan, ámbár önmagát drámaian komolyan vevő áltudományos okoskodásba. A végén kikötök ott, nem először, hogy nem értek semmit. Most ez tudomány vagy áltudomány? Féknyúz vagy hiteles hír? Még hogy a víz lesz az üzemanyag! Röhej. Vagy nem?

A sok között az egyik legdrámaiabb gond a bolygón az ivóvíz hiánya. Különböző becslések szerint (sokféle van forgalomban, nem tudom, melyeknek

higgyek, átlagszámításokat végzek, vagy ezúttal az ENSZ-nek szavazok bizalmat) tíz éven belül az emberiség 14 százaléka nem fog elegendő egészséges ivóvízhez jutni. Vagy semennyihez sem. Elég rémes látvány lesz, amikor kényelmes fotelben üldögélve, esetleg még mindig műanyag (!) szívószállal limonádét szürcsölve bámulhatjuk a képernyőn a szárazságtól repedezett, száralmas talajon mezítláb lépegető csontsoványakat, amint lassanként egymás után összeesnek, és kilehelik kiszáradt lelküket.

Régóta szó van az óceánok vizének sótlanításáról. Egyszerű házi módszerekkel ez könnyen megy, már az ókoriak tudták, hogy ha felforralják a sós vizet, a felszálló pára nem viszi magával a sótartalmat, és a lecsapódó gőzből nyert víz már mentes lesz a sótól. Ezen az alapon működnek sólepárló üzemek, de igen sok energiát igényelnek, ezért drágák, és környezetvédelmi szempontból is hagynak kívánnivalót. Szóval, ez sincs megoldva.

Ehető műanyag gyanánt emlegetnek egy újdonságot, ami nem újdonság, mert évezredek óta eszik a népek a trópusokon, és nem műanyag, mert a kutyatej-félék családjába tartozó növény. Egy indonéz vállalkozó kezdett néhány éve gyártani és sikerrel árusítani egy többféle növényi összetevőből készült anyagot, alapja a manióka (más néven tapióka, megint más néven cassava, vagyis kasszava). A manióka gumós gyökere önmagában inkább ízetlen, de magas tápértékű, keményítőt és proteint tartalmazó eledel, többféle elkészítési módját magam is tapasztaltam afrikai életemben. Ha jól készítik, nagyon finom.

Kevin Kumala indonéz vállalkozó a maniókából és néhány más gumós növényből olyan anyagot állított össze, amelyből poharat, tányért, evőeszközt, szívószálat, dobozokat gyárt, csupa olyasmit, amit azelőtt műanyagból készítettek. Gyártmányai akár ehetőek is, és mindenesetre ártalom nélkül lebomlanak a természetben.

Amiket itt emlegetek: csepp a tengerben. De valami alakul, történik. Gondoljunk csak a Nagy-Britanniából indult, világszerte terjedő Extinction Rebellion mozgalomra, amely próbálja (de aztán sikerül-e?) rávenni a kormányokat arra, hogy a lehető legsürgősebben változtassanak a politikájukon. Nagy-Britannia egyébként megpróbált valamit: május elején egy héten át szénenergia felhasználása nélkül termeltek áramot. A megújuló forrásokat, elsősorban a szélenergiát használták. Két évvel ezelőtt próbálkoztak az ipari forradalom kezdete óta először ilyesmivel, akkor még csak egy szénmentes napot tartottak, most már egy egész hetet.

Ami a döntéshozó politikusokat illeti, addig úgysem tesznek semmit, amíg a választók rá nem szorítják őket. És nemcsak a szoros értelemben vett környezetvédelmi politikáról lenne szó, hanem az egész gondolkodásmódról, a gazdasági berendezkedésről, a növekedésről alkotott elképzelésekről. Termeljünk kevesebbet, és legyünk szegényebbek, szerényebbek is, igénytelenebbek, hogy életben maradjunk. A közelmúltban növekvő számú írás, cikk és könyv foglalkozott azzal, hogy a klímaváltozás következtében elkerülhetetlen lesz az összeomlás, bekövetkezhet a gazdasági és társadalmi krach. Erre különféle mértékű katasztrófák vezetnek, és hogy azután mi lesz, az a szerző lelki alkatától függ, vagy teljes felfordulás és az emberiség kihalása, vagy – akár a tisztítóvíz – spirituális megújulás. Nem szép új világ, hanem új világ...